

Dioníssios Solomós (1798-1857)

Himne a la Llibertat

Traducció: Jaume Almirall Sardà

Dioníssios Solomós (Zàkinthos, 1798 - Kérkira [Corfú], 1857), de família aristocràtica, s'havia educat a Itàlia i havia començat a escriure poesia en llengua italiana; de fet, tenia un coneixement força limitat de la llengua grega, fins al punt que, quan va decidir escriure en ella, va haver d'estudiar-la: ho va fer sobretot sobre col·leccions de poesia popular d'arreu de Grècia. En aquest propòsit, va rebre també l'impuls de l'escriptor i polític Spirídon Trikupis. Moltes de les obres de Solomós van quedar inacabades, i la gran majoria no es van publicar en vida de l'autor.

L'*Himne a la Llibertat* va ser acabat el maig de 1823. És una composició en 158 quartetes de versos heptasíl·labs amb rimes alternes.

Les últimes vuit estrofes de l'*Himne* van ser publicades, juntament amb una traducció anglesa en prosa per G. L., al setmanari *The Literary Gazette, and Journal of the Belles Lettres, Arts, Sciences, etc*, de Londres, l'onze de setembre de 1824 (nº 399, pàg. 587). En una breu nota introductòria, l'editor escriu:

These verses in the Greek *vulgar* language, as now used, are not only curious in a philological light, but will, we think, interest our readers, as a specimen of Grecian feeling of this period. The whole MS. poem whence they are taken consists of 156 verses, and it certainly possesses great merit both in the turn of the expression and in the fervour of the thoughts.

L'any següent l'himne es publicà en traducció francesa en prosa, per Stanislas Julien, dins el segon volum dels *Chants populaires de la Grèce moderne* (*Chants historiques, romanesques et domestiques*), del gran erudit francès Claude Fauriel (1772-1844), una obra que contribuï a suscitar les simpaties europees envers la causa dels revolucionaris grecs i, alhora, a desvetllar entre els grecs la consciència de la importància de la seva llengua viva.

També el 1825, i amb peu d'impremta de Missolongui (durant el setge, doncs, de la ciutat), es publicà l'*Himne*, juntament amb la seva traducció italiana, realitzada amb la col·laboració del poeta, per Gaetano Grassetti.

Les dues primeres estrofes de l'*Himne*, amb música de Nikólaos Khalikiópulos Màntzaros, constitueixen, des de 1865, l'Himne Nacional de Grècia i, des de 1966, també de la República de Xipre.

A més d'un article del director sobre la situació cretenca, el número contenia el text del Missatge al Rei (en grec i en català), la resposta del cònsol (en francès i en català) i un seguit de textos, alguns dels quals poètics, dedicats a Creta i a Grècia (de Frederic Mistral, Narcís Oller, entre altres); finalment, l'escriptor i polític Joaquim Cabot i Rovira hi parlava d'alguns dels anomenats poetes nacionals de Grècia (Valaoritis i Solomós), del primer dels quals, a més, en presentava en traducció catalana el poema *La jove esclava*. De Solomós, Antoni Rubió i Lluch hi publicava la traducció de les primeres quatre estrofes de l'himne:

*Jo't coneix pel tall terrible
de ta espasa triomfadora,
Jo et coneix pel dur esguart
ab que't fas del mon senyora.*

*Ab ossos sagrats nodrida
de grechs morts en los combats,
com abans, forta t'alçares:
salve, salve, oh llibertat.*

*Lluny, allá lluny tu vivias
ab dol y vergonya al front,
y una veu sols esperavas,
que't digués «vina de nou.»*

*Mes ay! que aquell jorn trigava;
muts y tristos geyen tots;
ensopis per l'esclavatge
baix les ombres del temor.*

Estructura temàtica del poema

Estrofes 1-2: Salutació a la figura personificada de la Llibertat, que és alhora la Pàtria.

Estrofes 3-14: Dolorosa situació de la pàtria esclavitzada, sobre el llunyà record del passat gloriós del poble grec, i inútil recurs a les potències estrangeres, insensibles i poc fiables.

Estrofes 15-34: Finalment, els grecs, sols, es llancen a la lluita per esbatre's les cadenes. Hi ha nacions que se n'alegren, admirats; d'altres els mostren la seva hostilitat.

Estrofes 35-72: Setge i presa de Tripolitsà pels grecs, que en massacren els defensors i els habitants (setembre de 1821). El terrible episodi és vist com la justa venjança per les matances perpetrades pels turcs al llarg del temps sobre els grecs oprimits.

Estrofes 73-74: Nova salutació a la Llibertat en ser restaurada la religió cristiana.

Estrofes 75-82: Noves victòries dels grecs en els territoris d'Argos i Corint (juliol de 1822).

Estrofes 63-87: Joves futures mares dansen alegres: nodriran els seus fills amb llet de llibertat.

Estrofes 88-101: Fracàs del primer setge de Messolongui pels turcs (Nadal de 1822).

Estrofes 102-104: Preludi de la fúria que desfermaran també els elements naturals per coadjuvar en la victòria grega.

Estrofes 105-121: En la seva fugida a través de l'Epir, els turcs són víctimes de les aigües enfurides del riu Aquelous. El poeta voldria tenir la veu de Moisès en l'avinentosa del pas del mar Roig.

Estrofes 122-123: Salutació de transició: a continuació s'evocaran les gestes navals dels grecs.

Estrofes 124-131: Amb la tàctica dels brulots, Konstandinos Kanaris destrueix a Quios (juny) i a Tènedos (octubre de 1822), dos vaixells insígnia de la flota turca, que, presa del pànic, fuig de l'Egeu.

Estrofes 132-138: Aquestes victòries en mar porten a la memòria el patriarca de Constantinoble, Gregori V, penjat per ordre del sultà i, ja mort, llançat al mar per la turba (abril de 1821).

Estrofes 139-140: La figura divina de la Pàtria-Llibertat ordena al poeta aturar el fil del seu relat; mira inquieta cap a Europa i, després, cap a Grècia, i sobre aquesta pronuncia els seus vaticinis:

Estrofes 141-150: Només la discòrdia —l'amenaça de la guerra civil— pot obstaculitzar la victòria dels grecs;

Estrofes 151-158: les desavinences, l'odi entre grecs poden impedir que les potències europees vegin amb bons ulls la seva lluita per la llibertat.

1. Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

2. Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

3. Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
«ἔλα πάλι» νὰ σοῦ πῇ.

4. Ἀργεῖε νᾶλθη ἐκείνη ἡ μέρα,
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατί τᾶσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

5. Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σου ἔμενε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

6. Καὶ ἀκαρτέρει, καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἓνα ἐκτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά,

7. κι' ἔλεες: «Πότε, ἂ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ ἔρμιες;».
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές.

8. Τότε ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μὲς στὰ κλάιματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα,
πλῆθος αἷμα Ἑλληνικό.

9. Μὲ τὰ ροῦχα αἵματωμένα
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφὰ
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

1. Et conec pel formidable
tall del sabre que sostens;
et conec per la mirada
que la terra amida, ardent.

2. Dels ossos sagrats eixida
dels hel·lens del temps passat,
i com abans enardida,
salve, oh salve, Llibertat!

3. Tu t'estaves allà dintre,
en un trist encongiment,
i esperaves una crida
que et digués «va, novament!»

4. Aquell dia no arribava,
tot entorn era silent
per la por que ho aombrava
i pel jou damunt la gent.

5. Infeliç! Només podies
consolar-te amb el record
de les esplendors antigues,
que evocaves entre plors.

6. I esperaves i esperaves
algun mot de llibertat,
mentre mà la mà picava
amb el cor desesperat.

7. I exclamaves: «Les misèries,
quan, ah! quan me'n desprendré?»
La resposta, a dalt la feien:
planys, cadenes i gemecs.

8. Aleshores elevaves
els teus ulls negats de plor,
i a la roba et degotava
sang hel·lena, sang a doll.

9. Amb la roba ensangonada
sé que anaves d'amagat
a cercar en terres estranyes
altres poderoses mans.

10. Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχὴ·
δὲν εἶν' εὐκολες οἱ θύρες,
ἐὰν ἡ χρεία τὲς κουρταλῇ.

11. Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
ἀλλ' ἀνάσασιν καμιά·
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φρικτά.

12. Ἄλλοι, οἰμέ! στὴ συμφορὰ σου
ὅπου ἐχαίροντο πολὺ,
«σύρε νάβρεις τὰ παιδιὰ σου,
σύρε», ἐλέγαν οἱ σκληροί.

13. Φεύγει ὀπίσω τὸ ποδάρι
καὶ ὀλογλήγορο πατεῖ
ἢ τὴν πέτρα ἢ τὸ χορτάρι
ποὺ τὴ δόξα σοῦ ἐνθυμεῖ.

14. Ταπεινότητα σοῦ γέρνει
ἢ τρισάθλια κεφαλὴ,
σὰν πτωχοῦ ποὺ θυροδέρνει
κι' εἶναι βάρος τοῦ ἢ ζωῇ.

15. Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὀρμή,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

16. Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

17. Μόλις εἶδε τὴν ὀρμή σου
ὁ οὐρανός, ποὺ γιὰ τὸ ἔχθρὸς
εἰς τὴ γῆ τὴ μητρικὴ σου
ἔτρεφ' ἄνθια καὶ καρπούς,

18. ἐγαλήνευσε· καὶ ἐχύθη
καταχθόνια μία βοή,
καὶ τοῦ Ρήγα σοῦ ἀπεκρίθη
πολεμόκραχτη ἢ φωνή.

10. Te n'hi anares tota sola,
tota sola en vas tornar:
no obren fàcilment les portes
quan és la necessitat.

11. L'un et plora a la pitrera:
no és el que hauria calgut;
l'altre grans promeses feia:
i de tu s'ha ben rigut.

12. D'altres n'hi ha que en ta desgràcia
es rabegen, ai! contents:
«Ves on tinguis la canalla,
ves», et deien cruelment.

13. El teu peu fa per tornar-se'n
i ja s'ha plantat, rabent,
o en les roques o en les prades
que ta glòria et fan present.

14. Humilíssima decantes
el teu cap damunt del pit,
com un pobre home que capta
i que viu sense delit.

15. Sí, mes ara sense pausa
els teus fills, fent el cor fort,
lluiten per la teva causa,
volen o victòria o mort.

16. Dels ossos sagrats eixida
dels hel·lens del temps passats
i com abans enardida,
salve, oh salve, Llibertat!

17. Veu la teva aferriçada
lluïta el cel, que als enemics
en la teva terra mare
els pujava flors i fruits,

18. i al moment ell s'asserena
i una veu del fons sorgí:
era Rigas, que a la guerra
enardia amb el seu crit.(1)

19. Όλοι οί τόποι σου σ' ἐκράξαν
χαιρετώντας σέ θερμά,
καὶ τὰ στόματα ἐφωνάξαν
ὅσα αἰσθάνετο ἡ καρδιά.

20. Ἐφωνάξανε ὡς τ' ἀστέρια
τοῦ Ἰονίου καὶ τὰ νησιά,
καὶ ἐσηκώσανε τὰ χέρια
γιά νὰ δείξουνε χαρά,

21. μ' ὅλον ποῦναι ἀλυσωμένο
τὸ καθένα τεχνικά,
καὶ εἰς τὸ μέτωπο γραμμένο
ἔχει: «Ψεύτρα Ἐλευθεριά».

22. Γκαρδιακὰ χαροποιήθη
καὶ τοῦ Βάσιγκτον ἡ γῆ,
καὶ τὰ σίδερα ἐνθυμήθη
ποὺ τὴν ἔδεναν κι αὐτή.

23. Ἀπ' τὸν πύργο του φωνάζει,
σὰ νὰ λέη σέ χαιρετῶ,
καὶ τὴ χήτη του τινάζει
τὸ λιοντάρι τὸ Ἰσπανό.

24. Ἐλαφιάσθη τῆς Ἀγγλίας
τὸ θηρίο, καὶ σέρνει εὐθὺς
κατὰ τ' ἄκρα της Ρουσίας
τὰ μουγκρίσματα τσ' ὀργῆς.

25. Εἰς τὸ κίνημά του δείχνει
πὼς τὰ μέλη εἶν' δυνατά·
καὶ στοῦ Αἰγαίου τὸ κύμα ρίχνει
μία σπιθόβολη ματιά.

26. Σὲ ξανοίγει ἀπὸ τὰ νέφη
καὶ τὸ μάτι τοῦ Ἀετοῦ,
ποὺ φτερά και νύχια θρέφει
μὲ τὰ σπλάχνα τοῦ Ἰταλοῦ·

27. καὶ σ' ἐσὲ καταγειρμένος,
γιατί πάντα σὲ μισεῖ,
ἔκρωζ' ἔκρωζε ὁ σκασμένος,
νὰ σὲ βλάψῃ, ἂν ἡμπορῇ.

19. Amb grans crits et saludaven
quan passaves pels teus llocs,
i les boques proclamaven
el que ja era dins els cors.

20. Des de les illes del Joni
crits pujaven als estels
i del goig en testimoni
mans apuntaven al cel,

21. ni que sigui que hom les porta
amb cadenes d'un bell art,
i en el front unes lletres:
«Mentidera Llibertat».(*)

22. Washington se n'alegrava
de tot cor; el seu país,
les cadenes, recordava,
també les havia patit.

23. De la torre estant on regna,
com algú que et saludés,
mentre sacsa la crinera
el lleó espanyol rugeix.

24. S'ha espantat la fera anglesa
i als confins de Rússia ha dut
amb la més gran rapidesa
els rugits del seu enuig.

25. El seu gest mostra a les clares
com són forts els seus braons,
i a l'Egeu sos ulls es claven
com dos arborats carbons.

26. D'entre els núvols ja t'albira
també l'àguila gegant
que ses ales i urpes cria
amb entranyes d'italians.

27. Contra teu ara fent via
per un odi inveterat
gralla i gralla, maleïda,
mentre intenta fer-te mal.

28. Ἄλλο ἐσὺ δὲν συλλογιέσαι
πάρεξ ποῦ θὰ πρωτοπᾶς·
δὲν μιλεῖς καὶ δὲν κουνιέσαι
στὲς βρισιές ὅπου ἀγρικᾶς,

29. σὰν τὸ βράχον ὅπου ἀφήνει
κάθε ἀκάθαρτο νερὸ
εἰς τὰ πόδια του νὰ χύνη
εὐκολόσβηστον ἀφρό,

30. ὅπου ἀφήνει ἀνεμοζάλη
καὶ χαλάζι καὶ βροχή
νὰ τοῦ δέρνουν τὴ μεγάλη,
τὴν αἰώνιαν κορυφή.

31. Δυστυχία του, ὦ δυστυχία του,
ὅποιον θέλει βρεθῇ
στὸ μαχαίρι σου ἀποκάτου
καὶ σ' ἐκεῖνο ἀντισταθῇ.

32. Τὸ θηρίο π' ἀνανογιέται
πῶς τοῦ λείπουν τὰ μικρά,
περιορίζεται, πετιέται,
αἷμα ἀνθρώπινο διψᾷ·

33. τρέχει, τρέχει ὅλα τὰ δάση,
τὰ λαγκάδια, τὰ βουνά,
καὶ ὅπου φθάση, ὅπου περάση,
φρίκη, θάνατος, ἐρμιά·

34. ἐρμιά, θάνατος καὶ φρίκη,
ὅπου ἐπέρασες κί' ἐσύ·
ξίφος ἔξω ἀπὸ τὴ θήκη
πλέον ἀνδρείαν σοῦ προξενεῖ.

35. Ἴδου ἐμπρός σου ὁ τοῖχος στέκει
τῆς ἀθλίας Τριπολιτσᾶς·
τώρα τρόμου ἀστροπελέκι
νὰ τῆς ρίψης πιθυμᾶς.

36. Μεγαλόψυχο τὸ μάτι
δείχνει, πάντα ὅπως νικεῖ,
καὶ ἄς εἶν' ἄρματα γεμάτη
καὶ πολέμιαν χλαλοή.

28. Altra cosa tu no penses
que no sigui on vas primer;
no et bellugues ni converses
per més greus insults que sents,

29. com l'escull on l'aigua immunda
deixa en cada nou batec
randes d'una fina escuma
que es desfan en un no res,

30. i que deixa que ventades,
calamarsa i forts aiguats
escometin incansables
el seu gran cim immortal.

31. És de plànyer, oh! és de plànyer
qualsevol que sucumbís
sota de la teva espasa
i que a més s'hi resistís.

32. Salta la fera salvatge
pels cadells que li han pres;
només hi ha la sang humana
que li basti per la set.

33. Va corrent per les muntanyes,
per les valls i pels turons;
per on passa deixa un rastre:
mort, terra deserta, horror.

34. Mort, horror, terra deserta,
és el rastre teu, també:
una espasa sense beina
t'enardeix encara més.

35. Davant teu altes murades:
la infeliç Tripolitsà;
ara vols terroritzar-la
engegant-li un dels teus llamps.

36. La mirada entusiasmada
diu que sempre venceràs,
ni que hi hagi tantes armes
i uns clamors tan inflamats.

37. Σοῦ προβαίνουνε καὶ τρίζουν
γιά νὰ ἰδῆς πῶς εἶν' πολλά·
δὲν ἀκοῦς ποὺ φοβερίζουν
ἄνδρες μύριοι καὶ παιδιά;

38. Λίγα μάτια, λίγα στόματα
θὰ σὰς μείνουνε ἀνοιχτὰ
γιά νὰ κλαύσετε τὰ σώματα
ποὺ θὲ νάβρη ἢ συμφορὰ!

39. Κατεβαίνουνε, καὶ ἀνάφτει
τοῦ πολέμου ἀναλαμπή·
τὸ τουφέκι ἀνάβει, ἀστράφτει,
λάμπει, κόφτει τὸ σπαθί.

40. Γιατί ἡ μάχη ἐστάθη ὀλίγη;
Λίγα τὰ αἵματα γιατί;
Τὸν ἐχθρὸ θωρῶ νὰ φύγη
καὶ στὸ κάστρο ν' ἀνεβῇ.

41. Μέτρα... εἶν' ἄπειροι οἱ φευγάτοι,
ὅπου φεύγοντας δειλιοῦν·
τὰ λαβώματα στήν πλάτη
δέχοντ', ὥστε ν' ἀνεβοῦν.

42. Ἐκεῖ μέσα ἀκαρτερεῖτε
τὴν ἀφεύγατη φθορά·
νά, σὰς φθάνει· ἀποκριθῆτε
στῆς νυκτὸς τῇ σκοτεινιά.

43. Αποκρίνονται καὶ ἡ μάχη
ἔτσι ἀρχίζει, ὅπου μακριὰ
ἀπὸ ράχη ἐκεῖ σὲ ράχη
ἀντιβούιζε φοβερά.

44. Ακούω κούφια τὰ τουφέκια,
ἀκούω σμίξιμο σπαθιῶν,
ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,
ἀκούω τρίξιμο δοντιῶν.

45. Ἄ, τί νύκτα ἦταν ἐκείνη
ποὺ τὴν τρέμει ὁ λογισμός;
Ἄλλος ὕπνος δὲν ἐγίνη
πάρεξ θάνατου πικρός.

37. Carrisquegen i els punys branden
perquè vegis que són molts;
¿que no veus com t'amenacen
milers d'homes i minyons?(2)

38. Ben pocs ulls, ben poques boques
entre tots podreu obrir
per plorar per tot el nombre
dels que el fat farà morir.

39. Ells davallen i s'abranda
la guspira del combat:
el fusell s'encén i esclata,
lluu l'espasa i talla carn.

40. ¿La batalla ha estat tan curta?
¿I per què tan poca sang?
L'enemic veig com recula
i al castell fan per pujar.(3)

41. Ves comptant... són innumbrables
els que el pànic fa fugir;
mentre a dalt puguin salvar-se
per l'esquena es fan ferir.

42. La destrucció se us acosta
indefugible, i a dins
l'espereu: deu-li resposta
en la fosca de la nit.(4)

43. Ells responen, i comença
la batalla, que de lluny,
sento com de cresta en cresta
espantosament retruny.

44. Sento esclats d'escopetades,
xocs de sabres d'ells amb ells,
rompre fusta a destrallades,
sento querrisqueig de dents.

45. Quina nit, ah! més terrible!
Esborriona el pensament.
Cap dormir no fou possible,
l'aspre de la mort, només.

46. Τῆς σκηνῆς ἡ ὥρα, ὁ τόπος,
οἱ κραυγές, ἡ ταραχή,
ὁ σκληρόψυχος ὁ τρόπος
τοῦ πολέμου, καὶ οἱ καπνοί,

47. καὶ οἱ βροντές, καὶ τὸ σκοτάδι
ὅπου ἀντίσκοπτε ἡ φωτιά,
ἐπαράσταιναν τὸν ἄδη
ποῦ ἀκαρτέρειε τὰ σκυλιά·

48. τ' ἀκαρτέρειε. — Ἐφαῖνοντ' ἴσκιος
ἀναρίθμητοι γυμνοί,
κόρες, γέροντες, νεανίσκοι,
βρέφη ἀκόμη εἰς τὸ βυζί.

49. Ὅλη μαύρη μυρμηγκιάζει,
μαύρη ἡ ἐντάφια συντροφιά,
σὰν τὸ ροῦχο ὅπου σκεπάζει
τὰ κρεβάτια τὰ στερνά.

50. Τόσοι, τόσοι ἀνταμωμένοι
ἐπετιοῦντο ἀπὸ τῆ γῆ,
ὅσοι εἶν' ἄδικα σφαγμένοι,
ἀπὸ τούρκικην ὀργή.

51. Τόσα πέφτουνε τὰ θερι-
σμένα ἀστάχια εἰς τοὺς ἀγρούς·
σχεδὸν ὅλα ἐκεῖα τὰ μέρη
ἐσκεπάζοντο ἀπ' αὐτούς.

52. Θαμποφέγγει κανέν' ἄστρο,
καὶ ἀναδεύοντο μαζί,
ἀνεβαίνοντας τὸ κάστρο
μὲ νεκρώσιμη σιωπή.

53. Ἔτσι χάμου εἰς τὴν πεδιάδα,
μὲς στὸ δάσος τὸ πυκνό,
ὅταν στέλνει μίαν ἀχνάδα
μισοφέγγαρο χλωμό,

54. ἐὰν οἱ ἄνεμοι μὲς στ' ἄδεια
τὰ κλαδιά μουγκοφυσοῦν,
σειοῦνται, σειοῦνται τὰ μαυράδια,
ὅπου οἱ κλῶνοι ἀντικτυποῦν.

46. L' hora i l' indret de l' escena,
aquells crits i el bellugueig,
les maneres de la guerra,
tan cruels, el fum espès,

47. amb els trons, i la tenebra,
que entretallaven els focs
— l' infern era en aparença,
que esperava aquells gossots.

48. Els esperava, ombres nues
que no es podien comptar,
vells i joves, criatures
que encara han de desmamar.

49. Tota negra formigueja
negra la colla tombal,
com la roba que negreja
sobre el llit d' algun finat.

50. Tants i tants els que sortien
de la terra tots plegats,
tants com els que a tort havien
mort els turcs enfurismats.

51. Com d' espigues en la sega
sobre els camps n' abat la falç;
d' ells se'n feu tan gran estesa
que cobria aquelles parts.

52. No lluïa cap estrella,
i ells s' havien aplegat
per pujar a la fortalesa
amb un silenci mortal.

53. És com, per terra, a la plana,
a través del bosc espès,
quan la lluna esblaimada
llança un deslluït reflex,

54. si alena el vent pel brancatge
nu, amb un remoreig sord,
s' estremeixen els ombratges
on retopen els brancons.

55. Μὲ τὰ μάτια τοὺς γυρεύουν
ὅπου εἶν' αἵματα πηχτά,
καὶ μὲς στ' αἵματα χορεύουν
μὲ βρυχίσματα βραχνά,

56. καὶ χορεύοντας μανίζουν
εἰς τοὺς Ἑλληνας κοντά,
καὶ τὰ στήθια τοὺς ἐγγίζουν
μὲ τὰ χέρια τὰ ψυχρά.

57. Ἐκεῖο τὸ ἔγγισμα πηγαίνει
βαθιά μὲς στὰ σωθικά,
ὅθεν ὅλη ἡ λύπη βγαίνει,
κι ἄκρα αἰσθάνονται ἀσπλαχνιά.

58. Τότε αὐξαίνει τοῦ πολέμου
ὁ χορὸς τρομακτικά,
σὰν τὸ σκόρπισμα τοῦ ἀνέμου
στοῦ πελάου τὴ μοναξιά.

59. Κτυποῦν ὅλοι ἀπάνου κάτου·
κάθε κτύπημα ποὺ ἐβγῇ
εἶναι κτύπημα θανάτου,
χωρὶς νὰ δευτερωθεῖ.

60. Κάθε σῶμα ἰδρώνει, ρέει·
λὲς καὶ ἐκεῖθεν ἡ ψυχὴ
ἀπ' τὸ μῖσος ποὺ τὴν καίει
πολεμάει νὰ πεταχθῇ.

61. Τῆς καρδίας κτυπίες βροντᾶνε
μὲς στὰ στήθια τοὺς ἀργά,
καὶ τὰ χέρια ὅπου χουμᾶνε
περισσότερο εἶν' γοργά.

62. Οὐρανὸς γι' αὐτοὺς δὲν εἶναι,
οὐδὲ πέλαγο, οὐδὲ γῆ·
γι' αὐτοὺς ὅλους τὸ πᾶν εἶναι
μαζωμένο ἀντάμα ἐκεῖ.

63. Τόση ἡ μάνητα καὶ ἡ ζάλη,
ποὺ στοχάζεσαι μὴ πῶς
ἀπὸ μία μεριά καὶ ἀπ' ἄλλη
δὲν μείνει ἓνας ζωντανός.

55. Amb els ulls per totes bandes
busquen on la sang s'ha pres,
i llavors dins la sang ballen
entre enrogallats bruels,

56. i s'enfurismen quan ballen,
amb els grecs ben a tocar,
i les pitreres els palpen
amb les seves fredes mans.

57. Dins el fons de tot atenyen
les entranyes amb les mans,
d'on prové tota la pena
i un dolor que és inhumà.

58. I la dansa de la guerra
creix llavors terriblement,
com damunt la mar deserta
s'esbandeix arreu el vent.

59. Tots colpegen amb mà dura;
cadascun dels cops donats
és un cop de mort segura
sense haver de redoblar.

60. Tots els cossos suen, ragen;
com si l'ànima només,
pel gran odi arroentada,
per fugir d'allà maldés.

61. Els batecs dels cors retrunyen
dins dels pits molt lentament
i les mans en plena lluita,
més i més ràpidament.

62. Cel no hi ha, ni mar, ni terra,
res no hi ha d'això per ells;
tenen ara aquesta escena
i no els queda ja res més.

63. Tanta ira, tanta ànsia,
que potser al final, et dius,
si de l'una i l'altra banda
ja en quedaran de vius.

64. Κοίτα χέρια ἀπελπισμένα
πῶς θερίζουνε ζωές!
Χάμου πέφτουνε κομμένα
χέρια, πόδια, κεφαλές,

65. καὶ παλάσκες καὶ σπαθία
μὲ ὀλοσκόρπιστα μυαλά,
καὶ μὲ ὀλόσχιστα κρανία,
σωθικὰ λαχταριστά.

66. Προσοχή καμία δὲν κάνει
κανείς, ὅχι, εἰς τὴ σφαγή·
πᾶνε πάντα ἐμπρός. ὦ! φθάνει,
φθάνει· ἕως πότε οἱ σκοτωμοί;

67. Ποῖος ἀφήνει ἐκεῖ τὸν τόπο,
πάρεξ ὅταν ξαπλωθεῖ;
Δὲν αἰσθάνονται τὸν κόπο
καὶ λὲς κί εἶναι εἰς τὴν ἀρχή.

68. Ὀλιγόστευαν οἱ σκύλοι,
καὶ «Ἀλλά», ἐφώναζαν, «Ἀλλά»,
καὶ τῶν Χριστιανῶν τὰ χεῖλη
«φωτιά», ἐφώναζαν, «φωτιά».

69. Λιονταρόψυχα ἐκτυπιοῦντο,
πάντα ἐφώναζαν «φωτιά»,
καὶ οἱ μισοὶ κατασκορπιοῦντο,
πάντα σκούζοντας «Ἀλλά».

70. Παντοῦ φόβος καὶ τρομάρα
καὶ φωνές καὶ στεναγμοί·
παντοῦ κλάψα, παντοῦ ἀντάρα,
καὶ παντοῦ ξεψυχισμοί.

71. Ἦταν τόσοι! Πλέον τὸ βόλι
εἰς τ' αὐτιά δὲν τοὺς λαλεῖ.
Ὅλοι χάμου ἐκείτοντ' ὅλοι
εἰς τὴν τέταρτην αὐγή.

72. Σὰν ποτάμι τὸ αἷμα ἐγίνη
καὶ κυλάει στὴ λαγκαδιά,
καὶ τὸ ἀθῶο χόρτο πίνει
αἷμα ἀντὶς γιὰ τὴ δροσιά.

64. Unes mans desesperades
d'altres vides fan esplet.
A la pols cauen tallades
testes, peus, i mans també,

65. munts de sabres, cartutxeres,
i cervells tots escampats,
cranis ja de dues peces,
amb entranyes palpitants.

66. No n'hi ha cap que vagi amb cura
en la feina de matar:
sempre avant. Ja prou que dura!
¿Quan s'acaba el degollar?

67. ¿Qui és que el seu lloc deixaria
si no és un que caigui estès?
No, no senten la fatiga,
com si es combatés de fresc.

68. Mentre els gossos es migraven,
repetint el nom d'Al·là,
«foc!» i encara «foc!» cridaven
els cristians sense parar.

69. Com lleons ells es batien
dient «foc!» sense parar,
i els infames s'esbandien
sempre anomenant Al·là.

70. Por i espant per totes bandes
i cridòria arreu, gemecs;
plors pertot, pertot s'exclamen,
gent que fa el seu darrer bleix.

71. Eren tants! Però les bales
ara ja no els diuen res.
A la quarta matinada,
fins a l'últim està estès.

72. Com un riu la sang corria
i rodava dins la vall;
innocent, l'herba bevia
no rosada, sinó sang.

73. Τῆς αὐγῆς δροσάτο ἀέρι,
δὲν φυσᾷς τῶρα ἐσὺ πλιὸ
στῶν ψευδόπιστων τὸ ἀστέρι·
φύσα, φύσα εἰς τὸ ΣΤΑΥΡΟ.

74. Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

75. Τῆς Κορίνθου ἰδοὺ καὶ οἱ κάμποι·
δὲν λάμπ' ἥλιος μοναχὰ
εἰς τοὺς πλάτανους, δὲν λάμπει
εἰς τ' ἀμπέλια, εἰς τὰ νερά·

76. εἰς τὸν ἥσυχον αἰθέρα
τῶρα ἀθῶα δὲν ἀντηχεῖ
τὰ λαλήματα ἢ φλογέρα,
τὰ βελάσματα τὸ ἀρνί·

77. τρέχουν ἄρματα χιλιάδες
σὰν τὸ κύμα εἰς τὸ γιालό·
ἀλλ' οἱ ἀνδρεῖοι παλληκαράδες
δὲν ψηφοῦν τὸν ἀριθμό

78. ὦ τρακόσιοι! σηκωθῆτε
καὶ ξανάλθετε σ' ἐμᾶς·
τὰ παιδιὰ σας θέλ' ἰδῆτε
πόσο μοιάζουνε μ' ἐσᾶς.

79. Ὅλοι ἐκεῖνοι τὰ φοβοῦνται,
καὶ μὲ πάτημα τυφλὸ
εἰς τὴν Κόρινθο ἀποκλειοῦνται
κι ὅλοι χάνονται ἀπ' ἐδῶ.

80. Στέλνει ὁ ἄγγελος τοῦ ὀλέθρου
Πεῖναν καὶ Θανατικό·
ποὺ μὲ σχῆμα ἑνὸς σκελέθρου
περπατοῦν ἀντάμα οἱ δύο·

81. καὶ πεσμένα εἰς τὰ χορτάρια
ἀπεθαίνανε παντοῦ
τὰ θλιμμένα ἀπομεινάρια
τῆς φυγῆς καὶ τοῦ χαμοῦ.

73. Brisa fresca de l'albada,
ja no bufes per l'estel (5)
dels impius; doncs, bufa, ara,
bufa, bufa per la CREU.

74. Dels ossos sagrats eixida
dels hel·lens del temps passat,
i com abans enardida,
salve, oh salve, Llibertat!

75. A Corint, mira: a les planes
ja no hi lluu només el sol,
per les vinyes i pels plàtans,
per les aigües tot al volt.

76. Per les reposades aures
no se sent ja ressonar
l'aire ingenu d'una flauta
ni el cabrit se sent belar;

77. corren a milers les armes
—ones són batent l'areny;
els valents, però, a contar-les
ja ni es dignen, del desdeny.

78. Oh tres-cents! Per ajudar-nos
vinga, vinga, ressorgiu:
vostres fills, vulgueu mirar-los,
sou vosaltres redivius.

79. Tots els enemics s'espanten
d'ells i ni saben on van,
quan dins de Corint es tanquen,
que és el lloc on es perdran.

80. Fam i Pesta allà convoca
l'àngel de la destrucció;
com mortseques, colze a colze,
s'hi passegen elles dos;

81. i caigudes per l'herbatge
hi morien de per tot
les tristíssimes deixalles
de la fuga i l'extinció.

82. Κι ἐσὺ ἀθάνατη, ἐσὺ θεία,
ποῦ ὅ,τι θέλεις ἡμπορεῖς,
εἰς τὸν κάμπο, Ἐλευθερία,
ματωμένη περπατεῖς.

83. Στὴ σκιά χεροπιασμένες,
στὴ σκιά βλέπω κι' ἐγὼ
κρινοδάκτυλες παρθένες
ὅπου κάνουνε χορό·

84. στὸ χορὸ γλυκογυρίζουν
ώραῖα μάτια ἐρωτικά,
καὶ εἰς τὴν αὔρα κυματίζουν
μαῦρα, ὀλόχρυσα μαλλιά.

85. Ἡ ψυχὴ μου ἀναγαλλιάζει
πὼς ὁ κόρφος καθεμιᾶς
γλυκοβύζαστο ἐτοιμάζει
γάλα ἀνδρείας κι ἐλευθεριᾶς.

86. Μὲς στὰ χόρτα, τὰ λουλούδια,
τὸ ποτήρι δὲν βαστῶ
φιλελεύθερα τραγούδια
σὰν τὸν Πίνδαρο ἐκφωνῶ.

87. Ἀπ' τὰ κόκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

88. Πῆγες εἰς τὸ Μεσολόγγι
τὴν ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ,
μέρα πού ἀνθισαν οἱ λόγγοι
γιά τὸ τέκνο τοῦ Θεοῦ.

89. Σοῦλθε ἐμπρὸς λαμποκοπώντας
ἡ Θρησκεία μ' ἓνα σταυρό,
καὶ τὸ δάκτυλο κινώντας
ὅπου ἀνεῖ τὸν οὐρανό,

90. σ' αὐτό, ἐφώναξε, το χῶμα
στάσου ὀλόρθη, Ἐλευθεριά·
καὶ φιλώντας σου τὸ στόμα
μπαίνει μὲς στὴν ἐκκλησιά.

82. Tu, immortal, oh, tu, divina,
que pots fer tot el que vols,
Llibertat, vas fent ta via,
ensangada, pels erols.

83. A l'ombra, les mans donant-se, (6)
a l'ombra, jo també ho veig,
donzelles que van en dansa,
els dits com lliris esvelts;

84. en la dansa ulls dolços ronden,
seductorament, tan bells,
i amb el ventijol fan ones
l'or i el negre dels cabells.

85. En mon cor sento alegria
perquè al pit, a tot l'esbart,
dolça llet ja se'ls congria
de coratge i llibertat.

86. Per l'herbei, per la florida,
no sostinc el meu tassó;
liberal com la de Píndar
jo recito ma cançó.

87. Dels ossos sagrats eixida
dels hel·lens del temps passat,
i com abans enardida,
salve, oh salve, Llibertat!

88. Fins a Messolongui anares
en el dia de Nadal;
flors dels bardissars brotaren (7)
per Nostre Senyor honorar.

89. Resplendent vingué a trobar-te
amb sa creu la Religió
i solemne el seu dit branda
i el cel toca el capciró:

90. «Fermament en 'questa terra
planta't», diu, «oh, Llibertat.»
I això dit la boca et besa
i a l'església se n'ha entrat. (8)

91. Εἰς τὴν τράπεζα σιμώνει,
καὶ τὸ σύγνεφο τὸ ἄχνον
γύρω γύρω τῆς πυκνώνει
ποῦ σκορπάει τὸ θυμιατό.

92. Ἀγρικᾷ τὴν ψαλμωδία
ὅπου ἐδίδαξεν αὐτή·
βλέπει τὴ φωταγωγία
στοὺς Ἀγίους ἐμπρὸς χυτή.

93. Ποιοὶ εἶν' αὐτοὶ ποῦ πλησιάζουν
μὲ πολλὴ ποδοβολή,
κι ἄρματ', ἄρματα ταράζουν;
Ἐπετάχτηρες ἐσύ.

94. Ἄ! τὸ φῶς ποῦ σὲ στολίζει,
σὰν ἡλίου φεγγοβολῇ,
καὶ μακρόθεν σπινθηρίζει,
δὲν εἶναι, ὄχι, ἀπὸ τῆ γῆ·

95. Λάμψιν ἔχει ὅλη φλογώδη
χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός·
φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι,
κι ὅλα γύρω σου εἶναι φῶς.

96. Τὸ σπαθί σου ἀντισηκώνεις,
τρία πατήματα πατᾶς,
σὰν τὸν πύργο μεγαλώνεις,
καὶ εἰς τὸ τέταρτο κτυπᾶς·

97. μὲ φωνὴ ποῦ καταπεύθει
προχωρώντας ὁμιλεῖς:
«Σήμερ', ἄπιστοι, ἐγεννήθη,
ναί, τοῦ κόσμου ὁ Λυτρωτής.

98. »Αὐτὸς λέγει... Ἀφοκρασθῆτε:
Ἐγὼ εἶμ' Ἀλφα, ὦ μέγα ἐγώ·
πέστε, ποῦ θ' ἀποκρυφθῆτε
ἐσεῖς ὅλοι, ἂν ὀργισθῶ;

99. »Φλόγα ἀκοίμητην σᾶς βρέχω,
ποῦ μ' αὐτὴν ἂν συγκριθῇ
κείνη ἢ κάτω ὅπου σᾶς ἔχω
σὰν δροσιὰ θέλει βρεθῇ.

91. Va fins la sagrada ara
i entorn seu va fent-se espès
el subtil nuvolet que ara
de l'encenser s'espargeix.

92. També escolta com salmegen
tal com ella els ensenyà;
veu totes les llums enceses
perquè els Sants puguin brillar.

93. ¿Qui són aquests que s'acosten
amb trepig tan sorollós
i armes, armes que ressonen?
Vas alçar-te tu d'un bot.

94. Ah! la llum que t'engalana
com esclat de raig solar
i fulgura en la distància,
no, no pot ser terrenal;

95. és tota ella una flamada,
a la boca, al front, i als ulls:
llum a les mans, a les cames,
el que t'envolta és tot llum.

96. Brandeges la teva espasa,
fas tres passos endavant,
creixes com una torrassa,
i colpeges en fer el quart;

97. dius amb veu persuasiva
mentre avances a bon pas:
«Infidels, en aquest dia,
nostre Redemptor és nat.

98. »El que diu és... Escolteu-me:
L'Alfa i l'Òmega jo soc; (9)
¿quin recer tindreu, digueu-me,
que us eviti el meu furor?

99. »Foc en pluja infatigable
puc fer caure-us al damunt:
l'infernai si s'hi compara
com rosada és paregut.

100. »Κατατρώγει, ὥσάν τῇ σχίζα,
τόπους ἄμετρα ὑψηλούς,
χωρες, ὄρη ἀπὸ τῇ ρίζα,
ζῶα καὶ δένδρα καὶ θνητούς,

101. »καὶ τὸ πᾶν τὸ κατακαίει,
καὶ δὲν σώζεται πνοή,
πάρεξ τοῦ ἄνεμου ποὺ πνέει
μὲς στὴ στάχτη τῇ λεπτῇ».

102. Κάποιος ἤθελε ἐρωτήσει:
Τοῦ θυμοῦ του εἶσαι ἀδελφή;
Ποῖος εἶν' ἄξιος νὰ νικήσῃ
ἢ μὲ σὲ νὰ μετρηθῇ;

103. Ἡ γῆ αἰσθάνεται τὴν τόση
τοῦ χεριοῦ σου ἀνδραγαθιά,
ποὺ ὅλην θέλει θανατώσει
τὴ μισόχριστη σπορά.

104. Τὴν αἰσθάνονται, καὶ ἀφρίζουν
τὰ νερά, καὶ τ' ἀγρικῶ
δυνατὰ νὰ μουρμουρίζουν
σὰν νὰ ρυάζετο θηριό.

105. Κακορίζικοι, ποὺ πάτε
τοῦ Ἀχελώου μὲς στὴ ροή,
καὶ πιδέξια πολεμάτε
ἀπὸ τὴν καταδρομὴ

106. νὰ ἀποφύγετε! τὸ κύμα
ἔγινε ὅλο φουσκωτό·
ἐκεῖ εὐρήκατε τὸ μνήμα
πρὶν νὰ εὐρῇτε ἀφανισμό.

107. Βλασφημάει, σκούζει, μουγκρίζει
κάθε λάρυγγας ἐχθροῦ,
καὶ τὸ ρεῦμα γαργαρίζει
τὲς βλασφήμιες τοῦ θυμοῦ.

108. Σφαλερὰ τετραποδίζουν
πλήθος ἄλογα, καὶ ὀρθὰ
τρομασμένα χλιμιτρίζουν
καὶ πατοῦν εἰς τὰ κορμιά.

100. »Ho devora tot com teia,
cims que són descomunals,
pobles, fins l'arrel les serres,
homes, arbres i animals,

101. »res no queda, tot ho abrusa,
no se salva cap alè,
tret només del vent que bufa
dins la cendra que és no res.»

102. Preguntar-te algú voldria:
¿Germana ets del seu furor?
¿De guanyar-te, algú n'és digne,
o de ser el teu parió?

103. Veu la terra la proesa
colossal del teu braó,
que dels que el Crist avorreixen
extingir vol la llavor.

104. I la veuen, sí, i escumen,
les aigües, que puc sentir
com amb gran estrall murmuren
talment fera que rugís.

105. On aneu, gent dissortada,
que dins l'Aquelous salteu, (10)
i lluiteu amb tanta traça
car l'escomesa voleu

106. defugir! L'aigua tot d'una
s'infla de cantó a cantó:
hi heu trobat la sepultura
ans que no la perdió.

107. Gemega, brama, flastoma
cada gorja d'enemic,
i el corrent del riu borbolla
pels renecs enfellonits.

108. Van trotant en desbandada
mil cavalls, i per porucs
s'alcen drets, renillen, salten
i trepitgen els caiguts.

109. Ποῖος στὸ σύντροφον ἀπλώνει
χέρι, ὡσὰν νὰ βοηθηθῇ·
ποῖος τὴ σάρκα του δαγκώνει
ὅσο ὅπου νὰ νεκρωθῇ·

110. κεφαλές ἀπελπισμένες,
μὲ τὰ μάτια πεταχτά,
κατὰ τ' ἄστρα σηκωμένες
γιά τὴν ὕστερη φορὰ.

111. Σβηέται — αὐξαίνοντας ἡ πρώτη
τοῦ Ἀχελώου νεροσυρμή —
τὸ χλιμίτρισμα, καὶ οἱ κρότοι,
καὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ γογγυσμοί.

112. Ἔτσι ν' ἄκουα νὰ βουΐξη
τὸν βαθὺν Ὠκεανό,
καὶ στὸ κύμα του νὰ πνίξη
κάθε σπέρμα Ἀγαρηνό·

113. καὶ ἐκεῖ ποῦναι ἡ Ἀγία Σοφία,
μὲς στοὺς λόφους τοὺς ἑπτὰ,
ὅλα τ' ἄψυχα κορμιά,
βραχοσύντριφτα, γυμνά,

114. σωριασμένα νὰ τὰ σπρώξῃ
ἡ κατάρα τοῦ Θεοῦ,
κι ἀπ' ἐκεῖ νὰ τὰ μαζώξῃ
ὁ ἀδελφός τοῦ Φεγγαριοῦ·

115. κάθε πέτρα μνήμα ἄς γένη,
κι ἡ Θρησκεία κί' ἡ Ἐλευθεριά
μ' ἀργοπάτημα ἄς πηγαίνει
μεταξὺ τους καὶ ἄς μετρά.

116. Ἐνα λείψανο ἀνεβαίνει
τεντωτό, πιστομητό,
κί' ἄλλο ξάφνου κατεβαίνει
καὶ δὲν φαίνεται καὶ πλιό.

117. Καὶ χειρότερα ἀγριεύει
καὶ φουσκώνει ὁ ποταμός·
πάντα, πάντα περισσεύει
πολυφλοίσβισμα καὶ ἀφρός.

109. L'un la mà al company allarga
demanant que l'ajudés;
pres per l'agonia l'altre
clava en ell les seves dents;

110. caps privats ja d'esperança,
amb els ulls esbatanats,
cap a les estrelles s'alcen
i és el darrer cop que ho fan.

111. S'extingeixen — mentre augmenta
l'Aquelous, que va pujant —
els renills, els trets, les queixes
de la gent que es va ofegant.

112. És així com em plauria
sentir el bram de l'Oceà,
i com l'ona engoliria
la sement dels musulmans;

113. i allà on és Santa Sofia,
entremig dels set turons,
tots llurs cossos sense vida,
nus, trinxats als farallons,

114. en gran pila els amuntegui
la maledicció de Déu,
i d'allà que els arplegui
el germà del gran Creixent; (11)

115. sigui'ls tomba cada pedra,
Religió i Llibertat
s'hi passegin sense pressa
per anar-les recomptant.

116. Puja amunt ara un cadàver
cara avall, encarcerat;
d'improvís un altre baixa
i no es torna ja a mostrar.

117. S'enfurisma el riu encara,
se li fa més gran la inflor;
surt encara més de mare
amb l'escuma i el fragor.

118. Ἄ! γιατί δὲν ἔχω τώρα
τὴ φωνὴ τοῦ Μωυσῆ;
Μεγαλόφωνα, τὴν ὥρα
ὅπου ἐσβηοῦντο οἱ μισητοί,

119. τὸν Θεὸν εὐχαριστοῦσε
στοῦ πελάου τὴ λύσσα ἐμπρός,
καὶ τὰ λόγια ἠχολογοῦσε
ἀναρίθμητος λαός·

120. ἀκλουθαί τὴν ἀρμονία
ἢ ἀδελφὴ τοῦ Ἀαρών,
ἢ προφήτισσα Μαρία,
μ' ἓνα τύμπανο τερπνόν,

121. καὶ πηδοῦν ὅλες οἱ κόρες
μὲ τσ' ἀγκάλες ἀνοικτές,
τραγουδώντας, ἀνθοφόρες,
μὲ τὰ τύμπανα κί' ἐκειές.

122. Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

123. Εἰς αὐτήν, εἶν' ἁκουσμένο,
δὲν νικίεσαι ἐσὺ ποτέ·
ὅμως, ὅχι, δὲν εἶν' ἕξνο
καὶ τὸ πέλαγο γιὰ σέ.

124. Τὸ στοιχεῖον αὐτὸ ἁπλώνει
κύματ' ἄπειρα εἰς τὴ γῆ,
μὲ τὰ ὅποια τὴν περιζώνει,
κί' εἶναι εἰκόνα σου λαμπρή.

125. Μὲ βρυχίσματα σαλεύει
ποῦ τρομάζει ἢ ἀκοή·
κάθε ξύλο κινδυνεύει
καὶ λιμώνα ἀναζητεῖ·

126. φαίνεται ἔπειτα ἡ γαλήνη
καὶ τὸ λάμψιμο τοῦ ἡλιοῦ,
καὶ τὰ χρώματα ἀναδίνει
τοῦ γλαυκότατου οὐρανοῦ.

118. Ah! Tingués jo en aquesta hora
una veu com Moïses!
Amb paraules ben sonores
ell donava a Déu mercès,

119. quan l'enemic s'esvaïa
entre la ira del mar,
i el seu poble ho repetia,
una munió tan gran;

120. secundava l'harmonia
la germana d'Aaron,
la profetessa Maria,
amb un tambor delitós, (12)

121. i ara salten les donzelles,
i obren els braços del tot,
canten, amb flors totes elles,
també elles amb tambors.

122. Et conec pel formidable
tall del sabre que sostens;
et conec per la mirada
que la terra amida, ardent.

123. En aquesta, com és fama,
no pots ser vençuda mai;
i tampoc no t'és estranya,
tanmateix, a tu la mar.

124. Mar, que sens nombre les ones
fins a terra fa rodar,
i amb elles la terra enronda,
i és ta figura brillant.

125. Fa uns bramuls quan es belluga
que l'οῖda tota en trem;
tota fusta va insegura
i va en cerca d'un recer;

126. tot seguit ve la bonança
també el sol i el seu esclat,
i els colors al cel restaura
amb el més brillant dels blaus.

127. Δὲν νικιέσαι, εἶν' ἑακουσμένο,
στὴν ξηρὰν ἐσὺ ποτέ·
ὅμως, ὅχι, δὲν εἶν' ἕξνο
καὶ τὸ πέλαγο γιὰ σέ.

128. Περνοῦν ἄπειρα τὰ ξάρτια,
καὶ σὰν λόγγος στριμωχτὰ
τὰ τρεχούμενα κατάρτια,
τὰ ὀλοφούσκωτα πανιά.

129. Σὺ τὲς δύνამές σου σπρώχνεις,
καὶ ἀγκαλὰ δὲν εἶν' πολλές,
πολεμώντας, ἄλλα διώχνεις,
ἄλλα παίρνεις, ἄλλα καῖς·

130. μὲ ἐπιθύμια νὰ τηράζης
δύο μεγάλα σὲ θωρῶ,
καὶ θανάσιμον τινάζεις
ἐναντίον τοὺς κεραυνό.

131. Πιάνει, αὐξαίνει, κοκκινίζει,
καὶ σηκώνει μιὰ βροντή,
καὶ τὸ πέλαο χρωματίζει
μὲ αἱματόχροη βαφή.

132. Πνίγοντ' ὅλοι οἱ πολεμάρχοι
καὶ δὲν μνέσκει ἓνα κορμί·
χάρου, σκιὰ τοῦ Πατριάρχου,
ποὺ σ' ἐπέταξαν ἐκεῖ.

133. Ἐκρυφόσμιγαν οἱ φίλοι
μὲ τσ' ἐχθροὺς τοὺς τῇ Λαμπρῇ,
καὶ τοὺς ἔτρεμαν τὰ χεῖλη
δίνοντάς τα εἰς τὸ φιλί.

134. Κεῖς τὲς δάφνες ποὺ ἐσκορπίστε
τώρα πλέον δὲν τὲς πατεῖ,
καὶ τὸ χέρι ὁποὺ ἐφιλήστε
πλέον, ἂ! πλέον δὲν εὐλογεῖ.

135. Ὅλοι κλαῦστε· ἀποθαμένος
ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησιᾶς·
κλαῦστε, κλαῦστε· κρεμασμένος
ὥσὰν νάτανε φονιάς.

127. Mai no et vencen, com és fama,
en terra ferma a tu, mai;
i tampoc no t'és estranya,
tanmateix, a tu la mar.

128. Passen sens fi les eixàrcies,
i, espessos com bardissars,
corrent a tothora, els arbres,
i el velam tot desplegat.

129. Fas avant les teves forces,
no hi fa res que sigui poc,
al combat: ara els fas fora,
ara els prens, o els cales foc;

130. veig amb quin delit et fixes
en dos navilis dels grans, (13)
i com a sobre els etzibes
un gran llamp que els és mortal.

131. Cala, creix, i vermelleja,
i provoca un tro horrorós,
i després tenyeix el pèlag
d'un color tot sangonós.

132. Els comandants tots es neguen
i de cos no en queda cap;
Patriarca, ara alegra't,
ja que al mar et van llançar.

133. Amics i enemics per Pasqua
es trobaven d'amagat,
i els llavis els tremolaven
quan els daven a besar.

134. Els llorers, ai! que escampàveu (14)
ara no els pot trepitjar,
i la mà que li besàveu,
ah! no, ja no us beneirà.

135. Ploreu tots: el dignatari
de la santa Església és mort;
ploreu: penjat, que és el càstig
d'un assassí qualsevol.

136. Ἔχει ὀλάνοικτο τὸ στόμα
π' ὥρες πρῶτα εἶχε γευθῇ
τ' Ἅγιον Αἶμα, τ' Ἅγιον Σῶμα·
λὲς πῶς θεὸς νὰ ξαναβγῇ

137. ἡ κατάρα ποὺ εἶχε ἀφήσει
λίγο πρὶν νὰ ἀδικηθῇ
εἰς ὅποιον δὲν πολεμήσῃ
καὶ ἡμπορεῖ νὰ πολεμῇ.

138. Τὴν ἀκούω, βροντάει, δὲν παύει
εἰς τὸ πέλαγο, εἰς τὴ γῆ,
καὶ μουγκρίζοντας ἀνάβει
τὴν αἰώνιαν ἀστραπή.

139. Ἡ καρδιά συχνοσπαράζει.
Πλὴν τί βλέπω; σοβαρὰ
νὰ σωπάσω μὲ προστάζει
μὲ τὸ δάχτυλο ἡ θεά.

140. Κοιτάει γύρω εἰς τὴν Εὐρώπη
τρεῖς φορές μ' ἀνησυχία·
προσηλώνεται κατόπι
στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀρχινᾷ:

141. «Παλληκάρια μου! οἱ πολέμοι
γιά σᾶς ὅλοι εἶναι χαρά,
καὶ τὸ γόνα σας δὲν τρέμει
στοὺς κινδύνους ἐμπροστά.

142. »Ἀπ' ἐσᾶς ἀπομακραίνει
κάθε δύναμη ἐχθρική,
ἀλλὰ ἀνίκητη μιὰ μένει
ποὺ τὲς δάφνες σᾶς μαδεῖ·

143. »μία, ποὺ ὅταν ὥσᾶν λύκοι
ξαναρχόστενε ζεστοί,
κουρασμένοι ἀπὸ τὴ νίκη,
ἄχ! τὸν νοῦν σᾶς τυραννεῖ.

144. »Ἡ Διχόνοια ποὺ βαστάει
ἓνα σκῆπτρο ἢ δολερὴ
καθενὸς χαμογελάει,
πάρ' τό, λέγοντας, καὶ σύ.

136. Té tota oberta la boca
que havia hagut poc abans
la sang i la santa forma;
sembla que vulgui tornar

137. a maleir, com ho feia
ans de ser ajusticiat,
els qui no fessin la guerra
tot i poder guerregar.

138. Sento la veu que execrava:
trona per terra, per mar,
i enmig de bramuls abranda
el gran llampec eternal.

139. El cor a miques se'm trenca.
Mes què veig? Solemnia
amb el seu dit la deessa
em fa senyal de callar.

140. Per Europa els ulls passeja
per tres cops, impacient;
després es concentra en Grècia,
i és així com va dient:

141. «Mos valents! Totes les guerres,
totes, us posen contents,
i els genolls no us tremolegen
quan es presenten destrets.

142. »No hi ha cap força enemiga
que resistir-vos pogués,
una només, invencible,
us arrabassa els llorers;

143. »una, que quan, com llopada,
cansats de vèncer, calents,
esteu tots ja de tornada,
us domina els pensaments.

144. »És la pèrfida Discòrdia,
que somriu a cadascú
i amb un ceptre que ara porta
"Pren-lo", diu, "et toca a tu."

145. »Κεῖο τὸ σκῆπτρο ποὺ σᾶς δείχνει
ἔχει ἀλήθεια ὥραία θωριά·
μὴν τὸ πιάστε, γιατί ρίχνει
εἰσὲ δάκρυα θλιβερά.

146. »Ἀπὸ στόμα ὁποῦ φθονάει,
παλληκάρια, ἄς μὴν ᾿πωθῇ
πῶς τὸ χέρι σας κτυπάει
τοῦ ἀδελφοῦ τὴν κεφαλή.

147. »Μὴν εἰποῦν στὸ στοχασμό τους
τὰ ξένα ἔθνη ἀληθινά:
"Ἐὰν μισοῦνται ἀνάμεσό τους
δὲν τοὺς πρέπει ἐλευθεριά".

148. »Τέτοια ἀφήστενε φροντίδα·
ὅλο τὸ αἷμα ὁποῦ χυθῇ
γιά θρησκεία καὶ γιά πατρίδα
ὅμοιαν ἔχει τὴν τιμή.

149. »Στὸ αἷμα αὐτό, ποὺ δὲν πονεῖτε
γιά πατρίδα, γιά θρησκεία,
σᾶς ὀρκίζω, ἀγκαλιασθῆτε
σὰν ἀδελφία γκαρδιακά.

150. »Πόσον λείπει, στοχασθῆτε,
πόσο ἀκόμη νὰ παρθῇ·
πάντα ἢ νίκη, ἂν ἐνωθῆτε,
πάντα ἐσᾶς θ' ἀκολουθῇ.

151. »Ὡ ἀκουσμένοι εἰς τὴν ἀνδρεία!...
καταστήστε ἓνα σταυρό,
καὶ φωνάξετε μὲ μία:
Βασιλεῖς, κοιτάξτε ἔδῳ!

152. »Τὸ σημεῖον ποὺ προσκυνᾶτε
εἶναι τοῦτο, καὶ γι' αὐτὸ
ματωμένους μᾶς κοιτᾶτε
στὸν ἀγῶνα τὸ σκληρό.

153. »Ἀκατάπαυστα τὸ βρίζουν
τὰ σκυλιὰ καὶ τὸ πατοῦν
καὶ τὰ τέκνα του ἀφανίζουν,
καὶ τὴν πίστη ἀναγελοῦν.

145. »Aquell ceptre que us ensenya
és atractiu de debò;
no el toquéssiu, perquè llença
a la tristesa i al plor.

146. »Que cap llavi ple d'enveja,
valents meus, pugui afirmar
que és vostra mà que colpeja
el cap del vostre germà.

147. »Que no diguin, ni ho suposin,
els de fora, en veritat:
"Si ells amb ells es porten odi,
no els convé la llibertat."

148. »Deixeu córrer tal pensada:
la sang, si és que la vesseu
per la fe o per la pàtria,
val tota ella el mateix preu.

149. »Per 'questa sang que no us reca
dar per la pàtria i la fe,
jo us conjuro, us heu d'estrènyer
amb un afecte fratern.

150. »Falta tanta i tanta glòria
i tant més per ocupar:
a vosaltres la victòria
si aneu junts, us seguirà.

151. »Oh, famosos pel coratge!
planteu drete aquí una creu
i digueu: "Mireu, monarques!"
fort i amb una sola veu.

152. »"Aquell signe que adoreu
aquí el teniu, i és per ell
que ensangonats ens veieu
en el combat inclement.

153. »"L'escarneixen sense pausa
els gossots, l'omplen d'insults,
li anihilen la fillada,
de llur fe tothom se'n fum.

154. »Ἐξ αἰτιᾶς του ἐσπάρθη, ἐχάθη
αἷμα ἁθῶο χριστιανικό,
ποὺ φωνάζει ἀπὸ τὰ βάθη
τῆς νυκτός: “Νὰ ἐκδικηθῶ.”

155. »Δὲν ἀκοῦτε, ἐσεῖς εἰκόνες
τοῦ Θεοῦ, τέτοια φωνή;
Τώρα ἐπέρασαν αἰῶνες
καὶ δὲν ἔπαυσε στιγμή.

156. »Δὲν ἀκοῦτε; εἰς κάθε μέρος
σὰν τοῦ Ἀβὲλ καταβοᾷ·
δὲν εἶν' φύσημα τοῦ ἀέρος
ποὺ σφυρίζει εἰς τὰ μαλλιά.

157. »Τί θὰ κάμετε; θ' ἀφῆστε
νὰ ἀποκτήσωμεν ἐμεῖς
λευθερίαν, ἢ θὰ τὴν λύστε
ἐξ αἰτίας Πολιτικῆς;

158. »Τοῦτο ἀνίσως μελετᾶτε,
ἰδοὺ, ἐμπρὸς σας τὸν Σταυρό·
βασιλεῖς! ἐλᾶτε, ἐλᾶτε,
καὶ κτυπήσετε κι' ἐδῶ!»

(Γράφηκε τον Μάιο του 1823 στη Ζάκυνθο)

154. »”A dolls per ella s’escampa
sang cristiana innocent
que del fons de la nit clama:
‘Ma venjança està pendent’.

155. »”¿No sentiu aquesta súplica
atroç, imatges de Déu?
Han passat moltes centúries,
no ha cessat ni un sol moment.

156. »”¿No ho sentiu? Per totes bandes
clama com la veu d’Abel;
no és un bleix que faci l’aire
i que et xiula entre els cabells.

157. »”¿Què fareu, doncs? ¿Concedir-nos
que guanyem la llibertat
per nosaltres, o impedir-ho
per raons, potser, d’Estat?

158. »”¿Això penseu, tal vegada?
La Creu, aquí la teniu:
acosteu-vos-hi, monarques!
vinga, en ella, doncs, colpiu!”»

(Escrit al maig de 1823 a Zàkinthos)

De les «Notes del Poeta»

Amb complement de les notes entre parèntesis pel traductor

- (1) *Vinga, fills dels grecs...* [Solomós es limita a citar el primer vers de l'anomenada *Marsellesa grega*, cançó de guerra de Rigas Velestinlós (1757-1798), escriptor i polític grec, un dels pioners de la lluita dels grecs per la independència.]
- (2) Van ser armats aleshores tots els de catorze anys en amunt.
- (3) L'emmurallada Tripolitsà no té castell, i en comptes del castell el poeta vol dir el gran Baluard de la ciutat.
- (4) Per bé que quan Tripolitsà fou presa era de dia, el poeta ha seguit la comuna opinió que s'escampà en aquell temps, que la seva presa es produí tres hores després de mitjanit.
- (5) És sabut que la lluna es troba estampada en les banderes turques.
- (6) Lord Byron, en el Canto III de *Don Juan*, representa un poeta grec que, desesperat i afligit per l'esclavatge de la seva pàtria, té al davant seu una copa de vi i, entre més paraules, diu les següents: «...les nostres dones ballen a l'ombra; veig els encants dels seus ulls; però quan penso que infantaran esclaus els ulls se'm neguen de llàgrimes». Ha passat un any d'ençà que aquest himne fou escrit; el poeta prepara sense descans un poema sobre la mort de Lord Byron. [Solomós degué escriure la nota molt poc després de la mort de Byron, el 1824. El passatge citat és una paràfrasi de l'estrofa 15 de la cançó posada en boca del poeta grec a partir de l'estrofa 86 del Canto III:

Fill high the bowl of wine!
Our virgins dance beneath the shade.
I see their glorious black eyes shine,
But gazing on each glowing maid,
My own the burning teardrop laves,
To think such breasts must suckle slaves.

El 1824 enllestí *A la mort de Lord Byron. Poema líric*. Escrit en la mateixa forma mètrica que l'*Himne a la Llibertat*, en 166 quartetes, hi té molts punts de contacte, com es constata ja en el seu inici:

Llibertat, fes que el teu sabre
pari de colpir un moment;
vine aquí i plora, ara:
Byron és de cos present.]

- (7) «Que s'alegri el desert i la regió àrida, que exulti l'estepa i floreixi! Com jonquilla que floreixi!». Isaïas XXXV 1.

(8) És veritat que els turcs es llançaren contra Messolongui la matinada d'aquell dia sagrat; per contra no és veritat, com es va divulgar aleshores, que les esglésies fossin obertes; més aviat es van tancar expressament perquè els grecs posessin tota la seva atenció en la guerra.

(9) «I em va dir: Fet està. Jo soc l'alfa i l'omega, el principi i la fi». Apocalipsi XXI 6.

(10) Els successos del pas del riu, de la batalla del dia de Nadal i del setge de Messolongui es troben plantejats en la història d'Spirídon Trikupis, amic cordial del poeta. Aquesta història aviat enriquirà tant la nostra llengua com la nostra literatura. [Spirídon Trikupis (Messolongui, 1788 - Atenes, 1873) detingué importants càrrecs polítics en els primers anys de l'Estat grec independent; la seva *Història de la Revolució grega*, en quatre toms, es publicà a Londres en 1857. Trikupis havia visitat Solomós a Zàkinthos l'any 1822 i l'havia encoratjat a escriure en grec.]

(11) És un dels títols del sultà.

(12) «Aleshores, Maria, la profetessa, germana d'Aaron, agafà un tamborí i sortiren totes les dones darrera d'ella amb tamborins, i dansant». Èxode XV 20: lloança de les dones a Yaveh després de la destrucció dels egipcis en el pas del mar dels Joncs.

(13) Incendi de la nau insígnia del paixà i d'un altre vaixell, prop de Tènedos, el 29 d'octubre [de 1822].

(14) Els cristians de l'Església Oriental acostumen a escampar llorer dins les esglésies el dia de Pasqua.